

Једна од првих (и најкориснијих) ствари које можете да научите као дечак, а најкасније почетком пубертета, јесте та да не покушавате да се мешате у свађу двојице, уколико нисте сигурни да сте јачи од обојице. При том није битно ко је праву, ко је крив и шта је правда. Битна је гола сила и правило – не мешај се или ћеш добити по носу. Највероватније, од обе умешане стране. Ту лекцију сви науче, на овај или онај начин, осим што је неки временом забораве. Они којима се то деси, доживе да се ситуација понови.

Не могу да кажем да сам очекивао да ће се текст допасти обема странама. Али нисам ни очекивао да се неће допасти појединцима са обе стране. Да будем искрен, нисам ни размишљао о томе. Моје је било да изнесем став. Због тога ме је тог поподнева изненадила серија позива неколико људи који су ми саопштили да једна ТВ станица са националном фреквенцијом преноси моје име у „кајрону“, у сред вести.

Није лоше кад вам се име нађе на „страној, а нашој“ телевизији. Кад, рецимо, добијете неку награду, освојите медаљу или отворите изложбу. Није баш пријатно кад се оно нађе на месту које је обично резервисано за вести које су битне за читаву нацију, уз саопштење о некој природној непогоди, хапшењу Јоце Амстердама, о акцији против неког мафијашког клана, или уз вест о ширењу мексичког грипа. Човек прво помисли на то ко све може то да прочита и како такву вест може да протумачи. Ко би рекао да сам одједном постао тако битан великој телевизији са националном фреквенцијом, заједно са НСПМ-ом (чије име обично избегавају да помену) да у „кајрону“ преносе саопштење о тужби једне мање невладине организације. Узгред, а није неважно, нисам новинар НСПМ-а, него сарадник редакције, и свестан сам да у читавој ситуацији нисам толико битан. Због тога напад на редакцију преко мене личи на покушај освајања врхова Копаника пентрањем по „висовима“ Барајева. Ма колико то изгледало као лакши начин, то су ипак места између којих не постоји директан пут.

Нисам склон томе да верујем да је текст активистима те НВО засметао због тог спорног пасуса. Пре ће бити да је је он споран због једног другог дела и неке другоме, па је онда тражена забрана, као у добра стара времена једноумља. Због тога су млади активисти, барем како мени изгледа, употребљени да као некад чланови ССОЈ-а (пре

тога СКОЈ-а), а уместо чланова КП који се баве битнијим стварима, устану у одбрану најсветлијих тековина револуције и позову на моралну одговорност одметнуте припаднике из сопствених редова, тражећи од друштва моралну осуду, а од прекршитеља „самокритику“ која би за резултат имала забрану спорног дела, а све у име братства и јединства. Једина разлика је у томе што су у СКОЈ-у били најбољи студенти и најбољи ђаци, млади људи који су давали морални пример генерацији о томе како се треба понашати у ондашњем друштву, који су својим непристрасним деловањем били узор на којег се треба угледати, предводници људи који ће чинити ново друштво. Они који данас бране „тековине револуције“ више изгледају као неки који бране тековине једне друге револуције, одигране на једном далеком месту, у другом времену, а у име интереса државе која баштини ту револуцију.

Сама тужба је увреда за интелигенцију читаоца, јер је свакоме ко је прочитао текст јасно да је она заправо покушај наметања тумачења текста, оно што су писци тужбе желели да тамо виде. Или покушај да се такво тумачење наметне као једино исправно читање. Проблем је у томе што таква тужба боље функционише са јавношћу, и што ће многи свој суд доносити на основу ње, а не на основу прочитаног текста.

Што се мене тиче, тужбу за „говор мржње“ доживео сам као личну увреду. Једно је кад вам име помену у „хелсиншком извештају“, у исправном контексту, и на то не може да се има замерки. Нешто сасвим друго је кад га помену уз оптужбу за говор мржње. Васпитаван сам тако да људе не ценим по народу којем припадају, него по делима која начине. И у мојој личној и породичној историји постоје сасвим приватне и интимне приче које сведоче да су неки припадници „народа који себе зову Албанци са Косова“, одлични људи, у једном случају и прави хероји. Из тих крајева сам познавао неколико људи које сам с правом сматрао пријатељима. Научен сам да се борим против сваког шовинизма, био он шиптарски, хрватски или српски, потпуно је свеједно. У читавај овој данас актуелној причи, најопаснији и најснажнији је онај „нео-југословенски“ шовинизам, који је умотан у привлачну и лепу обланду европејства, демократије, људских права. Тако сакривеног, тешко га је препознати на први поглед. Али он је ту. Показује се онда кад треба радити на заташкавању истине у корист „бољег сутра“, кад треба ударнички радити на гурању прљавштине под тепих због виза за Европу.

Само један од видова испољавања тог шовинизма је забрана помињања чињенице да је једном народу на Балкану дозвољено да има две државе. Да је многим народима признато право на самоопредељење а једном народу то право укинута. Да је након свега што се десило, припадницима тог народа забрањено да уопште прича о ономе што се десило, у име братске љубави међу народима. Уводи се забрана помињања да је једна велика држава уништена из истих оних разлога који се користе да се оправда одржавање државе која је „Југославија у малом“. Минимализују се злочини над једним

народом, прича о њима подводи се под „говор мржње“, док се истовремено охрабрује и подржава прича о злочинима припадника тог народа.

Такво братство и јединство се гради на климавим ногама, баш као што се градило 1945.

Исти они који су се некад залагали за укидање фамозног члана 133 који третира „вербални деликт“, данас на исти начин експлоатишу санкционисање говора мржње и закон о дискриминацији. И опет, чак и у демократији, мишљење је криво. Позивање на то да су сви људи једнаки, осим што су неки једнакији од других, не изгледа да ће добра донети. Таква пракса подизања тужби, и претња подношења истих, води формирању атмосфере страха код оних који пишу. Уколико се пристане на то, доживећемо да ће нам и прича са комшијама бити стерилна, као у Стаљиново време или Орвеловим причама, очишћена од свега што неко може другачије да протумачи. Па ће тако људи и пред децом ћутати, или причати о времену и фудбалу. Као што су некад забрањивани вицеви о Титу, на суд ће се ићи и за вицеве о Босанцима, Ерама и Словенцима. Тако ће и писци романа морати да пазе о каквим ликовима пишу. Мораће добро да размисле пре описивања оних који су представници мањина, или оних за чије би помињање могао да се примени закон о дискриминацији или говор мржње. Па ће тако бити најсигурније да се романи пишу о Србима, са свим ликовима рођеним у Србији, а да сваки заплет буде везан за локалне или сасвим универзалне теме, да се цензор не наљути. Зато књиге неће ни постојати. Све што би требало написати неће се написати, а све што ће се писати одавно је прочитано.